

Țara noastră... Loviștea

Mihai SPORIȘ

Frumoase sunt locurile în care se nasc oamenii și asupra cărora își deschid ochii. În mintea lor acestea se întipăresc odată cu vorbele deslușite, cu gustul laptelui de la sânul mamei și mai apoi cu cel al turmelor din preajmă. După vorba noastră ne-am constatat români neaoși, în ciuda atâtor graiuri ce ne treceau stălcit pe la urechi. Am învățat apoi că suntem din Țara Românească, din Oltenia, chiar Argeș, într-o dispută a administrării locurilor noastre. În vremurile vechi eram, cu siguranță, daci, atunci când se făcea distincția cu geții, daci din stepă și dacii-daci care prin nume ar însemna cei legați de munți ca și noi cei de azi, între acești martori statornici. Ne-am declarat băștinași, oameni ai locului, în acord cu pământul în care rădăcina ni se adâncise, cu cerul, strâmtorat de creste înalte, pe care drumul robilor se vedea clar în nopțile cu stele, cu apele limpezi, scoborând ploile și ninsorile mănoase în curgerea propriilor seve și... mai ales, cu focul de veghe din căminele ca niște altare în care creșteau cu toată dragostea omenească darurile lui Dumnezeu: copiii. Am aflat, mai apoi, că sunt mulți oameni în jurul nostru care au același grai, pe care deși îl înțelegeam foarte bine, îl observam că are ceva al lui, cu altă rostogolire a cuvintelor și altă melodicitate. Doinit, cu o apăsare lăuntrică și cu o lentă curgere ne pare și acum vorba vecinilor dinspre Ardeal și Făgăraș. Repede, iuțit de excesul verbului la perfectul simplu, cu tonuri înalte, este vorba geților de la golul câmpului. Vorba omului așezat sub munte pe întreg brăul sudic are aceeași ritmicitate cu a Mărginimii Sibiului, a momârlanilor din Valea Jiului și seamănă cu a noastră, din... țara noastră.

Țara noastră, locul unei anume respirații, unui anume fel de-a fi, este o țărișoară dintre nenumăratele țări, din țara cea mare a românilor, una rotundă și mare ca o lună plină, din care vârcolacii, din când în când, mai devorează, pentru ca apoi țara românilor să se vindece la soroacele îndelung răbdătoare în toată rotunjimea ei de grai, datină și trăire. Țara noastră de taină, Țara Loviștei, își are povestea ei scrisă, cu legendă și istorie într-o diversitate a izvoarelor și punctelor de scrutare a orizontului ce-o mărginește. Martorii vechimii sunt munții înșiși și râurile care își mărturisesc vârstele geologiei, peste cele ale oamenilor. Între aceste repere, borne de hotar, ca într-un leagăn uriaș au durat loc de viețuire strămoșii noștri, înfrățiți cu natura și deveniți una cu ea. În țara cea mare ea se află aproape în mijloc, acolo unde Oltul străpunge lanțul Carpaților Meridionali și munții despărțiți, în patru grupe, ca patru stihii, fac loc depresiunii Titești-Brezoi, „*cetate din cetatea Carpaților*”, după spusa geografului Ion Conea, cel cu doctorat în geografia României și autorul unei cărți despre... Țara Loviștei și a geografiei și istoriei românești. Poarta de intrare nordică are străjeri munții Făgărașului la răsărit și munții Lotrului la apus. Între ei Oltul, la Genune, fixa urdinișul cel mare al oamenilor cu vamă, schelă de numărătoare a turmelor și partajare a intereselor dintre stăpânii cei mari administrativi (voievozi, domni, regi, sultani, împărați, țari, stareți, episcopi, comandanți militari etc.). La extremitatea sudică masivul Cozia, pe stânga și lanțul munților Căpățânii, pe dreapta, cu defileul unui Olt vijelios, închideau depresiunea și o apărau... Spre răsărit, în prelungirea plaiurilor, coborând dinspre culmile alpine ale Făgărașului, spre Olt, s-au înșirat satele ca o salbă de mărgele, pitite pe cursul izvoarelor, ori așezate după vreo cută de deal, însă aproape de vreun drum unificator, cum este calea mare, mergând către curtea domnească de la Curtea de Argeș. Aici numărăm satele: Căineni de Argeș, Greblești, Găujani, Boișoara, Titești, Cucoi, Spinu, Podeni, apoi, urmărind același drum dar, sub umbrirea masivelor sudice ale Coziei și Frunții (despărțite de-o posadă istorică!): Mlăceni, Perișani, Băiaș, Pripoare, Surdoiu, Poiana, Clocotici.

Peste culmea Boișoarei, spre Olt, până pe malul său, satele împodobesc amfiteatrul natural cu omenescul și frumoasele așezări tocmite la: Bumbuiești, Gruiu Lupului, Blănoi, Bratovești, Racovița, Bradu, Clocotici (un altul!), Copăcenii. Cei așezați chiar pe malul drept al Oltului la ... drumul mare (cel nou!) au făcut vetre de sat la: Râul Vadului, Căineni de Vâlcea, Robești, Priloage (deși peste Olt, pe stânga, după construcția unei punți peste râu depinde acum de Robești; înainte legătura era cu Greblești, pentru serviciile religioase ș.a.), Balota (până la schimbarea numelui, Sărăcinești!), Bolovan (sat de rudari constituit, după 1960, din rudarii de la gura Băiașului și din alte părți!), Cornet (cu denumirea de Țuțulești!), Călinești, Drăgănești (tot pe stânga Oltului, însă după construcția punții peste râu, este mai aproape de Călinești, cu care a intrat în componența noului oraș... Brezoi!), Proieni, Corbu, Golotreni și Văratica, de pe stânga Oltului, toate acestea din urmă, fiind în componența orașului Brezoi. În partea dreaptă a Oltului, urcând pe afluentul său Lotru, până către izvoare, printre munții Lotrului la nord și ai Căpățânii la sud, cu mărginirea departe în apus a Parângului, satele lotrene se arată roire de ungureni și colonizări târzii, cu multe alte priceperi în afara străvechiului pastoral: minerit (aur, mică, etc.), exploatarea și valorificarea pădurilor, energetică (cea mai mare amenajare hidroenergetică de pe râurile interioare ale României!), turistică. Brezoi, capitala neoficială a țării acesteia a devenit oraș, târziu, singurul de altfel. Urcând pe Lotru, satele cu o dinamică a modernizării, pusă pe seama conexiunii rapide la transformarea țării celei mari, își arată fața înnoită: Vasilatu, Valea lui Stan, Păscoaia, Săliște, Brădișor, Mălaia, Ciunget, Valea Măceșului, Voineșița, Voineasa. Dar cuprinsul foarte larg dinte Olt și Jiu, mai are și alte așezări permanente, încă nedecarate, dar consacrate de prezența oamenilor în mod statornic, și aici nu ne referim doar la obligațiile de serviciu ale pădurarilor, meteorologilor, energeticienilor, forestierilor, serviciilor de turism: Petrimanu, Castel, Jidoaia, Balindru, Vidra, Obârșia Lotrului. De altfel, pe Valea Lotrului încadrarea în intravilan și în afara vetrei tradiționale de locuire, a cam dispărut, așa cum de milenii vecinătățile între stănele megieșe, foarte greu vor fi fost trasate vreodată și, mai ales, respectate.

Intrarea în țara mea... venind spre Valea Lotrului, avea nevoie de cutezanță și o bună cunoaștere a cărărilor. Credem că pe aceste drumuri, care săltau peste spinarea muntelui, în puține locuri, la mai puțin de 1600 m. altitudine, nu se încumetau decât prietenii. Erau niște porți închise, iar pașușul vorbea păstorilor în limba vechiului obicei cunoscut și perpetuat ca o cutumă din izvorul cristalin al substratului, la fel de fecund în munții de cremene. Țara mea împrejmuată de munți, cu porți ferecate de ape și posade, cu plăieși aleși și cu tainice cuvinte de trecere a fost tocmită de Dumnezeu oamenilor și aceștia i-au păstrat rânduielele. Trecherile dinspre Gorj se făceau pe la Curmătura Oltețului prin Valea Latoriței, ori pe poteca, devenită azi moderna șosea Transalpina, prin pasul de altitudine Urdele (peste 2000 de m. altitudine!); cele dinspre Valea Jiului, pe drumul Jiețului, treceau curmătura Cibanului la Obârșia Lotrului (1600 m. altitudine!). Dinspre valea Sebeșului se intră pe la Tărtărau, tot o șa înaltă, peste care acum s-a așezat moderna Transalpina cu panglica ei unificatoare de plaiuri. Dinspre Transilvania se ajungea și pe cărările care treceau din Valea Sadului în Voineșița, sau pe la Hoteagu, cu coborări în Voineasa. Din Păscoaia, Vasilatu, Brezoi, Călinești, Balota, Robești, Căineni, Râul Vadului pe picioare de plaiuri: lăsători, poteci, șleauri de droage, urcau în drumurile de culme, între care drumul Gârcului era, și este, o adevărată magistrală în munții Lotrului. Viața oamenilor a clocotit în acești munți într-un anonim al discreției ei, ori în consemnări trecătoare, când cronicile nu-și permiteau tăcerea. Cum s-au petrecut evenimentele, din cele puține consemnate și cu trimitere doar la un punct de reper, satul Robești, se pot constata în altă parte.

Ideea că locului acesta i s-a dat numele de „țară” a suscitat multe comentarii și dezbateri. Sunt mulți cei care au dedicat cărți, ca niște epistole de dragoste locului și oamenilor lui. I s-a descifrat specificitatea în generalitate, pornind dinspre domenii diferite. Istoricul P.P. Panaitescu considera *obștile* de pe teritoriul *țării noastre* formula de continuitate politico-socială dinspre geto-daci, până la formarea statelor feudale, iar mai nou istoricul George Baciuc ne convinge că „obștile țărănești reprezintă leagănul neamului românesc” și că obștea sâtească este o instituție în sine, după cum și H.H. Stahl observă: *asociația de gospodărie familială pe baza unui teritoriu stăpânit în comun în care drepturile se exercită printr-un singur organ de conducere denumit obște*. Unitatea naturală de viață, a Loviștei, acea depresiune intramontană va fi dat o unitate a dezvoltării sociale unor sate de vale. Ocupația tradițională principală, pastoralul, va fi dat vieții oamenilor amprenta general valabilă a acestuia. Așezarea pe trecerea cea mare a istoriei îngemănată cu Oltul, va fi antrenat oamenii în marile conflicte, ispășindu-i păcatele, dar cunoscându-i, ca experiență adăugată, provocările. Nișa de dezvoltare cultural – spirituală, apărută de natură, cu viață neîntreruptă favorizată de condițiile naturale și firea harnică a oamenilor este descifrată de studiile moderne de antropologie, respectiv cele etnografice, ca o confirmare a continuității substratului precreștin, descifrat de folcloriști în port, obicei și în colindele vechi, iar de istoriografie, în teama romanilor din castelele lor părăsite timpuriu, și cu pietrele lor refolosite la lăcașele creștine, ori la casele de locuit. Închinarea la soare și ocazionarea nedeilor anuale, adaptate vremurilor, în țara mea, Țară a Loviștei, este vie, atestată și azi în târgul de la Titești și în numele unui munte: Nedei, cu întreaga lor poveste.

Când vine vorba de cercetarea științifică a răbojului istoric al zonei, istoricii, chiar școliți în domeniu, încep să-și dispute „adevărurile”, după școala căreia trebuie să-i dea tributul, ori după perspectiva disciplinei servită partizan. Dacă geografic depresiunea aceasta, extinsă cu bazinul Văii Lotrului, poate fi o „țară”, precum Oașul, Lăpușul, Chioarul, Hațegul, Vrancea, etc., ei bine, susține un loviștean din Brezoi, istoricul Petre Bardășu, că numele de *țară* i se pare, din punct de vedere al puterii politice, nepotrivit. Lipsa unui centru de putere explicit și a consemnării unui document formal, nu-i poate da atributul unei administrări prin sine, și cu o autodeterminare, susține istoricul, contrazicând geograful, în afirmația sa din 1934 (Ion Conea). Constatăm, nu doar pentru Loviștea, că puterea centrală care își asuma stăpânirea acestor „țări” nu poate impune orice pe capul locuitorilor și că aceștia nu se supun, atunci când pretențiile sunt exagerate. Pentru Loviște sunt concludente... amenințările împotriva moșnenilor care cârtesc la excesivele dări impuse de Mănăstirea Cozia și la abuzurile administrației oficiale. Locul avea personalitate și putere de reacție, avea o putere informală și conștiința unei apartenențe. Amintim aici de hrisoavele, privind iertarea de „încălcări”, pentru întoarcerea din pribegie a celor ce nu acceptau hotărârile nedrepte. Locul avea puterea lui în bogăția materială, în știința apărării acestui avut, în cunoașterea reliefului și în libertatea de mișcare a oamenilor moșneni. Recrutarea plăieșilor, a călăuzelor pe munți, a părcălabilor localităților, chiar a vătășilor și vâtafilor de plai, dintre ei, este o confirmare a acestor puteri. Traiul în devălmășie obștească, în comunitatea bunurilor (turme și munți, păduri, ape), sub legea pământului cu moși emblematici, într-o hotărnicie mereu actualizată cu alți moși, din alte devălmășii de mult statornicite, ne arată o lume cu libertate de mișcare și cu conștiința proprietății, ca o lege existențială. Pentru această lege se murea cu arma în mână și se perpetuau procesele preț de veacuri.

Istoria veche a Loviștei este descifrată de izvoarele arheologice și ele atestă viața din perioade imemorabile. Cucerirea Daciei de către romani, istoricele confruntări și urmările sunt cunoscute. Dumitru Tudor preocupat de *Oltenia Romană* ne lămurește. El ne ilustrează și

organizarea administrării cu întărirea controlului drumurilor pe cursul Oltului cu castre, pornind de la vărsarea de la Islaz, înspre amonte. În Loviștea sunt semnalate la intrarea defileului Cozia-Brezoi, la Arutela (Bivolari), Praetorium (Copăcenii), Racovița, Rădăcinești în spatele masivului Cozia, la Titești, chiar în centrul Depresiunii Loviștea, la Căineni (Pons Vetus), unde drumurile se bifurcau și apoi la defileul de la Turnu Roșu (Caput Stenarum). Cetatea naturală va fi fost constatată de mașina militară a Romei și va fi organizat controlul ei, după cucerirea unei părți din Dacia (integral Oltenia!) în urma celor trei mari războaie. Lucrul acesta se va întâmpla și mai târziu, prin 1718, când habsburgii vor controla Loviștea, drumurile și porțile ei de intrare prin cetatea de la Căineni/ Arxavia pe vremea romanilor, Strasbourg în spusa nemțească, prin fortul de la Pripoarele Perișanilor și turnul de control de la Gura Lotrului, asupra defileului de la Cozia, la a cărui intrare, dintotdeauna, a existat o cetate, sau un turn de observație, din vechimea dacică. De altfel continuitatea substratului dacic în Loviștea, este confirmată de toți istoricii. În perioada evului mediu (275-1391), istoricul, arhivist remarcabil, Aurelian Sacerdoțeanu, remarcă importanța Olteniei în ansamblul Țării Românești și relevă rolul important al Loviștei în spațiu românesc. El consideră că „**Valea Lotrului e puțin probabil să fi făcut parte din Oltenia, deși a dominat-o politic: în același sens, Oltenia și-a întins antenele sale naturale atât în Hațeg cât și pe Valea Cernei. Nevoia spațiului de siguranță îi va fi atribuit și nevoia de protecție a Oltului...**”. De aici putem deduce faptul că putere politică de la sud de Munți avea influență, dar nu autoritate, aceasta fiind atributul obștilor de oameni liberi. De altfel, la răscoalele dacilor liberi împotriva stăpânirii romane, care au premers retragerea aureliană, cercetătorul Dumitru Bălașa subliniază contribuția dacilor din Terra Litria. În ceea ce privește atributul munților, de cetăți naturale în slujba românilor, spusa lui Paul de Alep, invocându-l pe Preda Brâncoveanu, consemnată în povestea călătoriei sale prin Țara Românească este edificatoare: „**El mi-a spus: Ai grăit adevărul dar noi cu toate acestea, mulțumim lui Dumnezeu cel Atotputernic că nu avem castele în țara noastră. În loc de castele și de cetăți, avem acești munți și aceste păduri, împotriva cărora nici un dușman nu poate birui. Dacă ar fi altfel și am fi avut castele pe pământul nostru turcii demult ne-ar fi gonit din ele . Desigur de aceea turcii n-au avut niciodată puterea de-a cuceri Țara Românească sau de-a rămâne în ea; și vornicul avea fără îndoială dreptate în ceea ce spune**”. Se spuneau aceste lucruri prin 1657, la sfârșitul domniei lui Matei Basarab. Cât privește „influențele” constatate între oameni care aparțineau unor unități geografice diferite, acestea erau necesități ale vieții. Munteanul, podgoreanul și câmpeanul, în mod organic trebuiau să conviețuiască. De altfel drumul dacic al Oltului, cunoscut ca „*drumul buții*”, adică al vinului, este martor al acestui fapt, după cum plutele pentru lemnul necesar, ori ca mijloace de transport, vorbesc despre același lucru. Cert este faptul că această inimă de țară, Loviștea, a fost râvnită de vecini și a constituit chiar miză pentru puterile încoronate. În perioada în care autoritatea voievodală a Basarabilor s-a exercitat și asupra părților din Transilvania, Loviștea constituia puntea de legătură, apoi, după individualizarea principatului Transilvaniei, sub aceeași suzeranitate protectoare otomană, linia administrativă trasată pe la 1520, nu pune în discuție apartenența Loviștei, până pe la 1718, când austrieii intră în posesia Olteniei, dar și a Loviștei din Muntenia, rămasă sub autoritate turcească. Disputa pentru Loviște este remarcată de timpuriu. Documente ale coroanei Regatului Ungar de prin 1233, 1265, 1311, invocate de Ion Simionescu, în studiul „*Geografia Istorică a Țării Loviștei*”, dovedite ulterior ca neconcludente, vorbesc despre o Terra Loysa (Loviștea), ca o donație oferită comitelui sas de Tâlmaciu, Conrad, de regele maghiar Bella (documentul dovedit fals, din 1233!).

Țara Loviștei poartă o amprentă basarabă, incontestabilă. Hrisoavele domnești vorbesc despre acest lucru. Aproprierea de scaunul domnesc de la Curtea de Argeș, de Mănăstirea Coziei, administrator și beneficiar al Vămii de la Genua și a unor danii făcute de obștile moșnenilor din Loviștea, relevă acestui colț de țară un atribut al îndestulării. Țara Loviștei era un loc unde voievozii veneau să vâneze. Vânătoarea, adică lovirea vânatului, sălbăticiunile pădurii, ori dușmanii nepoftiți (în Loviștea se consemnează și incursiunea tătarilor lui Buceag, pe la 1241!), va da numele *Loviștea* ca loc de lovire. **Teribile au fost încleștările la toate porțile de intrare ale ei. Acesta este motivul, chiar în lipsa unor documente incontestabile, pentru care ne-am luat seama să alegem aici, între masivele Cozia și Frunți emblematica Posada 1330, și să-i consacram un loc concret de pomenire. De altfel defileul strâmt al pârâului Băiaș din Pripoarele Perișanilor este atestat pentru dese confruntări armate în nenumărate documente.** Țara Loviștei, sursă de aur prin râurile sale, va fi fost gazda coloniștilor, aduși să practice... rudăria pentru visteriile domnești și birul la înaltele porți.

Țara noastră a fost, și încă este, locul de unde se înfruptă și țara cea mare, prin stăpânii ei, nu întotdeauna recunoscători. Râvnită fiind Loviștea, ea a trebuit să sature și poftele celor de dincolo de cercul ei de cuprindere. Se pare, că la scară mică, Loviștea împărtășește destinul întregului pământ românesc, slujit nu de stăpâni înțelepți și purtători de grijă neamului, ci mai mereu arendași aplecați în complicitate unor interese străine. Din roadele pământului trebuia ostoită foamea înaltelor porți, a intermediarilor autohtoni, prea plecați și interesați să rămână în grațiile celor ce le ofereau puterea. Între cei ce pârjoleau cu dări și obligații în muncă (neîndurătoarea clacă!) se afla și instituția bisericii, îngenuncheată, de-a binele, autocrației grecești (uneori sârbești sau bulgărești!) cea care confirma ierarhia internă și căreia i se închinau mănăstiri, bisericii cu avutul lor imobiliar producător permanent al ...fructului. Când era vorba de interese materiale cele două puteri centrale (stat și biserică!) își dădeau mâna și spoliau baza, împreună cu puterea locală a boierilor și egumenilor. Peste aceste puteri rânduie veneau urgiile naturale (boli, calamități) și jafurile războaielor, nu puține, prin locurile de trecere. De-o duritate fără seamăn a fost perioada fanariotă, când domniile pământeni au fost înlocuite cu greci creștini din Fanar și care își luau caftanul de la sultani, investind mulți bani, pe care apoi îi scoteau de pe pielea românilor. Răscoala lui Tudor Vladimirescu, susținută și de moșnenii lovișteni a avut ca scop declarat, de altfel și atins parțial, să scape țara de *tagma jefuitoarelor*, identificați de mersul evenimentelor cu administratorii grecii, susținuți în excesele lor de domniile fanariote și de forța Eteriei. S-a scăpat de domnia Fanarului, însă biserica rămânea, până la secularizarea averilor în 1864, din timpul lui Alexandru Ioan Cuza și apoi prin obținerea autocefaliei bisericii naționale, în mâna aceleași puteri străine și a intermediarilor autohtoni aserviți, conform canoanelor de ascultare care și aici respectau dictonul „*capul plecat sabia nu-l taie*”, execuția lui Constantin Brâncoveanu și a altor domni cu iubire de neam, fusese o demonstrație clară că dictonul nu era o simplă glumă.

Înserăm aici povestea smintirii unui cuvânt prin limba noastră românească, ca probă că o stare de lucruri se poate memora și în subtilitatea înțelesului. În obștile de moșneni drepturile se evaluau (și încă se păstrează această unitate de evaluare!), ca un fel de acțiuni, în număr de bani (fără echivalență valorică, ci doar ca indicator de suprafață, parte dintr-un întreg, în fapt un raport al întregului exprimat în lei și în subdiviziunea lui banul, uneori în drahme, cu partea atribuită!). Prezența grecească în obștile loviștene este evidentă. În situațiile statistice ale drepturilor se consemnează și azi **dramul** ca unitate de evaluare, provenind de la foarte prezenta

monedă grecească: **drahma**. Raportul de convertire dinspre leul autohton, spre moneda vremelnicilor stăpâni era net defavorabil pentru leul intern, după regula perpetuată și azi cu orice monedă, zice-se mai puternică (să se înțeleagă aici că, acceptând un protectorat străin, se cedează din putere și această cedare are consecințe, evidente, în plan economic și în viața curentă!). Pentru un dram (drahmă!) se dădeau întotdeauna mai mulți lei. Afacerea într-o conversie de acest fel era întotdeauna păguboasă. Ea trebuia făcută pentru că moneda necesară în băncile Constantinopolului unde marii bancheri erau greci, era dragma și în drahme se plăteau domniile. Oamenii vor fi înțeleși pe pielea lor șmecheria și vor fi atribuit un sens nou monedei grecești. Vor fi asociat **dramul** cu lipsa, cu nimicul. Sunt frecvente expresiile : „*nu mai am **dram** de sare, mălai...!*” ori „*n-am nici **dram**!*” Mari trebuie să fi fost lipsurile, ca să impună unei limbi vorbite acest cuvânt!

Între atâtea apăsări oamenii harnici și foarte pricepuți ai Loviștei, cu spiritul lor de oameni liberi își vor fi adaptat viața și se vor fi apărat cum au știut ei mai bine. Își cunoșteau bine ... geografia și o foloseau la nevoie. Asocierea lotrului, de exemplu, cu tâlharul care se ascunde de autoritate este inspirată din nesupunerea haiducilor. Este plină mitologia locului cu legende despre haiduci, întemeietori de așezări, dar și istoria (vezi evenimentele!) consemnează multe nesupuneri și acte colective de răfuială cu autoritatea: nedeclararea avutului suprimat al turmelor de oi, inclusiv în vremea cotelor pentru despăgubirile la sovietici ale celui de-al II-lea război, evitarea schelelor de numărare în drumul transhumant, ascunderea unei părți din turmă la recensămintele făcute chiar pe munte, coruperea slujbaşului însărcinat, denunțarea în procese interminabile a obligațiilor, până la nesupunerea colectivă și roirea întregii comunități, spre alte locuri cu fiscalitate mai blândă. Comuniunea de interese îi făcea uniți în fața urgiilor și acționau unitar. În cetatea lor naturală se simțeau apărați iar atunci când puhoaiile depășeau porțile pe drumurile bătute, știau să se ascundă în pădurile și dealurile lor, unde aveau odăi și acareturi răspândite și unde neavenitul se încumeta foarte rar cu riscuri evidente. Despre cum procedau sătenii în fața unor primejdii iminente invocăm aici relatarea lui Paul de Alep : „în caz de primejdie *un om trage clopotul cel mare, scoțând un sunet foarte strident și înfricoșător* semnal pentru ca *toți să se strângă laolaltă, să stingă focurile sau să se mântuiască prin fugă* ”. Au fost pline dealurile, ascunse de văile și pădurile pre-montane, de aceste gospodării de taină în Țara Loviștei, în Mărginimea Sibiului, în Țara Hațegului etc., și cred că supraviețuirea românească datorează *râului, ramului și frăției codrului cu românul*, continuitatea sa prin încercările crâncene. În vremurile mai apropiate, cu conștiința nației și a neamului, tenacitatea moșneanului în cauza românească se va fi arătat eroică. Voluntariatul, în eforturile materiale pentru războaie, eroismul dus în jertfă sunt probate de monumentele dedicate lor de concetățenii recunoscători.

În legătură cu raportul om liber-clăcaș se pot consemna multe. Zonele de munte, colinare premontane, unde se păstra rânduiala moșneniei avea satele de oameni liberi și decăderea din această stare, având în vedere comuniunea de interese, se întâmpla foarte rar. Nici diferențele de avere, ca premisă a diferențierii sociale, nu aveau loc decât ca urmare a unor dregătorii care excedau drepturile naturale. Așa se întâmplă că marii boieri de la câmp, proprietari de sate cu clăcași și țigani robi, erau doar... boiernași, între înstăriții moșneni. În Loviștea propriu-zisă nu a existat decât un schit, Schitul Cornet, (1666) și acesta aservit târziu, iar Mănăstirea Cozia, mănăstire cu putere economică și cu multe privilegii domnești, nu avea sate loviștene aservite, chiar dacă impusese obligații materiale acestora. Caracterizarea stării de lucru din această țară cu moșneni o făcea recent acad. Răzvan Theodorescu. Acesta remarcă, privind categoria socială *neclericală* : „*este la rândul său scindată în boiernași – marii boieri*

sunt rarissimi și doar la început de secol, sub Brâncoveanu, Ștefan Cantacuzino și primii fanarioți -, din rândul acestei boierimi de țară fiind recrutați ispravnicii – voi cita pe cei din neamurile **Olănescu** (din acest neam își va fi avut **boiernașul** Constantin Robescu, nașul! s.n.), *Băbeanu, Otetelișanu, Socoteanu, Lahovari* -, apoi *vătafii de plai ieșiți din țărănie, ..., căpitani de panduri, în fine „moșnenii”, țărani liberi pentru care Vâlcea rămâne un teritoriu exemplar*”. Privind o hartă a subcarpaților, se poate observa influența negativă, asupra autonomiei moșnenilor, acolo unde se afla vreo mănăstire mai puternică : Bistrița, de lângă Horezu, Tismana, Govora, Argeș etc. Subliniem acest lucru pentru evaluarea unei stări de autonomie și a factorilor care o subminau, prin aserviri în folos străini de neam, atunci când Dumnezeu și sfinții lui nu prea erau... cetățeni ai acestor țări, mari și mici și unde, nici țara cea mare nu-și avea catedrală proprie pentru... mântuiri și nici patriarh dintre ai săi.

Pare o ciudățenie, în acest context al libertății, numele satului Robești în peisajul loviștean. Locul trebuia să înregistreze ceva dramatic pe care memoria să-l fixeze de neșters. În mod cert rădăcina cuvântului vine de la rob, robie. Robiri identificate de noi sunt cele ale coloniștilor rudari aduși de la sud de Dunăre, și dinspre Banat să se îndeletnicească cu ... rudăria, adică exploatarea aurului din pâraiele repezi de munte, cât și din prundurile Oltului. Prezența acestora este atestată de toponimia care a înregistrat meșteșugul în multe locuri, apoi chiar starea de aservire față de curțile domnești care îi stăpânea ca robi, consemnată în documente. Ei sunt prezenți însă în foarte multe locuri, inclusiv la sud de Carpați și nu putem explica numele Robești, precis fixat geografic, prin aceasta. Numele apare ca toponim pe la mijlocul secolului al XV-lea (1456). Apoi toponimul muntelui Robu, din grupa munților Lotru, aflat în proprietatea satului cu acest nume, apare consemnat ca reper pe frontiera trasată între Ioan Zapolya și Neagoe Basarab, în 1520. Conexiunea între munte și proprietari ne pare una naturală. Pornind de la acest considerent I. Conea spune: „*Obștea moșnenilor Robești are în stăpânire, între alții, și un munte Robu. La originea ambelor stă, desigur, numele moșului întemeietor al satului și posesor al muntelui*”. Nu împărtășim această sentință. În analiza noastră, privind corespondența dintre antroponim și toponim, observăm că dincolo de descălecătorii legendari, întemeietori, locul își împrumută numele persoanei și lucrul acesta se întâmplă și azi (vezi *Numind...stăpânești!*). Credem că amplasarea satului pe *drumul robilor*, într-un loc cu lărgime care permitea organizarea unei mari tabere ocazionale, poate confirma ipoteza exprimată de părintele Dumitru Bălașa că aici este locul unde a fost organizată tabăra prizonierilor daci, despre care vorbește în cronica sa medicul împăratului Traian, Criton. Se spune că de aici au luat drumul Romei, pe un istoric drum al robilor, mulțime de oșteni pentru teribila forță a marelui imperiu. Ideea că locul este propice pentru o tabără de mărsăluire, este confirmat de Buzești în 1599 când, îndreptându-se spre Șelimbăr se vor fi așezat în Ostrovul de la Robești. Locul acesta se afla încadrat între cetățile-castre de la Căineni (Pons Vetus) în amonte pe Olt și Praetorium (Copăcenii), imediat în aval, iar între ele nu exista posibilitatea evadării, ori a eliberării prin intervenție exterioară, condițiile de relief nefiind prielnice. Excludem originea numelui de la un moș întemeietor, dar remarcăm forța locului impregnată în antroponimul Robescu. Oameni importanți, veniți prin părțile locului își vor fi marcat noua baștină cu un nume, având în rădăcină cel mai dominant prin masivitate, vârf de munte din cuprinsul munților Lotru: **Robu**. Neamul Robescu îl găsim în multe locuri în România, cu reprezentanți remarcabili în știință, administrație și politică. Luăm ca exemplu un Constantin. F. Robescu, găsit de noi în documentele unei importante asociații culturale româno-macedonene, în nomenclatorul străzilor din București, și în larga prezentare în wikipedia, unde îi aflăm datele de identificare. A trăit între 1839, (n: Rm. Sărat) și 1920 (m:

București). S-a școlit în studii superioare agro-silvice, la Paris, fiind membru corespondent al Academiei Române, prin 1871, director general al poștelor și telecomunicațiilor prin 1883, iar ca om politic îl găsim primar al Bucureștilor, de două ori (1896-1899/1902-1904), vicepreședinte al Senatului în 1916.

Țara noastră de dor, țară a lovirilor, cu lotrii sălășluiți de milenii, poartă cu sine o etichetă pusă strâmb în reflexiva constatare, adevărată în naivitatea copilului, *cu cine zice acela e!*, cum că ar fi o țară a hoților. Toți vânătorii care au intrat în ea, alții decât băștinașii stăpâni peste fondul cinegetic, au plecat cu vânatul... Cei care i-au constatat bogăția vor fi adus acolo coloniști să le adune cocoșeii de aur pentru împodobire. Biserica le va fi cerut anual peștii, mieii și alte danii. Pădurile vor fi plutit spre îndeștulara cu lemn a șesului. Energia apelor va fi captată până la ultimul Kwh., și dusă prin păienjeniș de fire la mii de kilometri, pentru sorbirea ei instantanee și fără urmă a provenienței. Apa strânsă în acumulări va fi dusă și ea, dincolo de țara mea, să ostoiască setea oamenilor. Turmele de milenii, țineau, prin prisosul lor, puterea de respirație autonomă. Despre aceste locuri se va fi spus, pentru cântirile legitime ale băștinașilor, că sunt locurile hoției, uitându-se mai mereu spusa cea dreaptă a copilului. Câte dă la schimb statul haiduc, dintotdeauna, pentru toate ce le ia de la gura oamenilor, juridic stăpâni asupra acestora? Loviștea este și acum un pământ bogat cu oameni săraci, așa cum țara cea mare a românilor *aur poartă*, dar românul azi, mai mult ca niciodată, *cerșeste* pe la porți străine. ***Hoții nu trebuie niciodată căutați între oamenii harnici și așezați, ci printre lotrii politici cocoțați pe umerii străinilor, să ne înstrăineze de toate ale noastre și aici mă gândesc la dragostea de neam, la legea pământului și armonia trăirii omenești, de acolo unde cândva nu erau stăpâni și sclavi, ci numai oameni liberi și demni în nemurirea lor statornică!***